

Diehtu sámi parallealla ovttáárvosaš oahppoplána matematihkas 1.-10. ceahkkái

Ovddeš sámediggeráđđi (2021-2025) lea álggahan barggu hábmet sierra sámi oahppoplána matematihkkafágii mas lei mihttomearrin ahte buot ođđa ođastusat galget nannet sámi ohppiid vuoigatvuođaid ja ahte sámi sisdoallu skuvllas nannejuvvo. Dán sámediggeráđi julggaštusas, Beaiveálggu (2021-2025), lei okta áŋgiruššansurggiin: *Mii áigut vuoruhit ovdánahttit sámi oahppoplánačoakkáldaga.*

Duogáš lea ahte sámi oahppoplánabuvtta ii leat ollislaš, go ain váilot sámi parallealla ovttáárvosaš oahppoplánat oktasašfágain matematihkas, engelasgielas ja lášmmohallamis. Váilot maiddá earret eará oahppoplánat sámegielas ohppiide geain lea mearkagiellaoahpahus ja oahppoplánat dárogielas ohppiide geain lea sámegiella ja mearkagiella.

Sámediggi lea fágaođasmahttima barggadettiin juo 2018:s ovddidan Máhttodepartementii dárbbu sámi oahppoplánii matematihkas. Máhttodepartemeanta ii oaidnán dárbbaslažžan sierra sámi parallealla ovttáárvosaš oahppoplána matematihkas.

Matematihka (sámi) oahppoplána lea vuođđuduvvon gelbbolašvuođa ja kultuvrra ala. Departemeanta lea árrat fágaođasmahttinproseassas mearridan ahte oahppoplánat galget leat vuođđuduvvon gelbbolašvuhtii, dán dehálaš rámmafáktora birra oahppoplánain ii konsulterejuvvon Sámedikkiin.

Sámediggi ásahii 2023:s matematihka fágajoavkku mii galggai árvvoštallat dárbbu sámi oahppoplánii matematihkas. Fágalaš joavkkus ledje professor Anne Fyhn, professor Per Ravna ja professor Anne Kajsa Partapuoli. Sii ráhkadedje raportta *Manne lea dárbu sámi parallealla ovttáárvosaš oahppoplánii matematihkas (2024)*, mii gávnnašii ahte lei dárbu sierra sámi oahppoplánii. Sámi parallealla ovttáárvosaš oahppoplána matematihkas sáhtášii váikkuhit ollislaš oainnu matematihkkii, mas maiddá fága kultuvrralaš bealli sáhtášii leat mielde. Sii čujuhit dasa ahte matematihka oahppoplána sáhtta leat mielde nanneme sámi ohppiid identitehta ja kulturgullevašvuođa ja ahte oahppoplána sáhtta leat mielde ovdánahttime sámi matematihkalaš fágagiela. Viidáseappot čállá joavku ahte mángga eará álgoálbmogis leat buorit vásáhusat kulturvuođot oahppoplánain matematihkas. Ovdamearkka dihte lea duođaštuvvon statistihkalaččat signifikánta buorideapmi Yupiaq ohppiid matematihkkabohtosiin manjá go álggahedje kulturvuođot oahppoplána Alaskas. Dát vásáhusat leat leamaš deatalaččat ráhkadedettiin sámi parallealla ovttáárvosaš oahppoplána matematihkas.

Dán vuođul ásahii Sámediggi oahppoplánajoavkku oktan referánsajoavkkuin, mii oaččui bargun ráhkadit sámi parallealla ovttáárvosaš oahppoplánaevttohusa matematihkas. Oahppoplánajoavkkus ledje: Professor Anne B. Fyhn, oahpaheaddji Ole Einar Hætta, lektor Inga Anne Marit Juuso, oahpaheaddji ja skuvlajođiheaddji

Ellen J. Sara Eira. Referánsajoavkkus ledje mielde: professor Tamsin Jillian Meaney, lektor Ann-Kristine Balto, lektor Per Henrik Bongo. Sii doibme 01.05. - 01.10.2025.

Oahppoplánajoavku lea atnán našunála oahppoplána matematihkas vuodđun sámi matematihkka oahppoplánabargui. Sii leat konkretiseren sámi sisdoalu buot osiin sámi oahppoplánas, earret eará leat lasihan bearašoktavuođaid, searvevuoda, birgejumi, sámi lohkanvuogi ja sámi mihttoovttadagaid, meroštallama ja ahte oahppoplánas lea sadji báikkálaš heiveheapmái.

Buot oahppoplánain galgá leat okta dahje eanet fágaidrasttideaddji fáttát, mat leat konkretiserejuvvon oahppoplánabuktosa bajit oasis: 1) álbmotdearvvašvuhta ja eallinhálddašeapmi, 2) demokratija ja borgárvuohta, ja 3) guoddevaš ovdáneapmi. Našunála oahppoplánas matematihkas váilu fágaidrasttideaddji fáddá guoddevaš ovdáneapmi. Sámi oahppoplánii lea lasihuvvon fágaidrasttideaddji fáddá guoddevaš ovddideapmi, mas birgejupmi lea guovddášis.

Oahppoplánaevttohus lea leamaš gulaskuddamis 04.07. - 21.09.2025. Bohte 12 gulaskuddanvástádusa. Sámediggi lea hábmen gulaskuddancealkámušaid oahppoplána sierra osiide nugo fága relevánssa ja guovddáš árvvuide, guovddášelemeanttat, fágaidrasttideaddji fáttáide, vuodđogálggaid, gelbbolašvuodamihttomeriide ja dađistaga árvvoštallamii. Gulaskuddančealkámušat namuhit ahte oahppoplánas čielgasit bohtá ovdan mii lea deháleamos oahppi oahppamis, ja ahte lea doarvái sadji doaimmahit oahpu, ja ahte lea sadji aktiivvalaš ja váikkuheaddji oahppái.

Viidáseappot dadjet gulaskuddanvástádusat ahte árvovuodđu lea čielgasit reflekterejuvvon, fágaidrasttideaddji fáttát leat integrerejuvvon ja ahte dađistaga - ja oppalašárvvoštallan lea buorre doarjjan árvvoštallanbargui. Oahppoplána láchčá maid dili ovdánahttit gelbbolašvuoda mii ráhkkanahttá ohppiid joatkkaoahpahussii ja/dahje servodateallimii. Sámi sisdoallu lea maid bures vuodđuduvvon sámi árvvuide, gillii, kultuvrii ja servodateallimii.

Oahppoplána árvalusas lei duojs hui guovddáš sadji. Dát lea muddejuvvon mearriduvvon oahppoplánas nu ahte fáttmasta maddái eará ealáhusaid ja árbevirolašmáhtu. Cealkámuš ahte gelbbolašvuodamihttomearit leat menddo gáibideaddjit nuoramus ohppiide, ii leat deattuhuvvon oahppoplánas. Mánnga gulaskuddancealkámuša čájehit ahte dárbbášuvvojit oahpponeavvut, doarjjaávdnasat ja doarjjatevsttat. Dán ii sáhte čoavdit oahppoplána ráhkadeami bokte go oahpporesurssat leat oahpponeavvuid ráhkadeami vuolábealde, geahča *Sámedikki strategijaplána 2025-2028 sámegiel oahpponeavvuid ráhkadeapmái*.

Sámediggeráđđi lea mearridan oahppoplána 10.10.2025, ja dat gusto 01.08.2026 rájes.